

ZAGREB**Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
Odsjek za povijest umjetnosti****Kandidat:****Joško Belamarić****Ministarstvo kulture****Konzervatorski odjel u Splitu****Pročelnik****Mentor: akademik Igor Fisković****Naslov disertacije:****DIOKLECIJANOVA PALAČA –
RAZMATRANJA O OKOLNOSTIMA
UTEMELJENJA I IZVORNOJ FUNKCIJI****Povjerenstvo za obranu disertacije:**

- 1. dr. sc. Miljenko Jurković, red. prof.**
- 2. akademik Nenad Cambi**
- 3. akademik Igor Fisković, red. prof.**
- 4. dr. sc. Bruna Kuntić-Makvić, red. prof.**
- 5. dr. sc. Dino Milinović, izv. prof.**

Datum obrane disertacije: 17. srpnja 2009.**SAŽETAK**

Uvažavajući i sumirajući rezultate dugačkog niza istraživača Dioklecijanove palače u Splitu, rad postavlja nekoliko novih pitanja koja se tiču izvornoga arhitektonskog programa Palače i lika njenog naručitelja, te konkretnog ambijenta u kojemu je građena. Uvodno se ukazuje na gusti urbani agregat koji je već postojao na splitskom poluotoku koncem 3. stoljeća kada je započela gradnja Palače. U prvom poglavlju razmatra se pitanje datuma njenog utemeljenja. Iznosi se teza (temeljena na analizi egipatske mramorne građe u Palači i okolnosti vezanih uz Dioklecijanovu vojnu intervenciju u Egiptu 297./298. godine) kojom se početak njene gradnje pomiče na jesen/zimu 298. godine. "Egipatski ferment" u Palači i analiza značenja "egipatskih impresija" u carevu *curriculumu* autoru omogućuju da objasni povijesni kontekst u kojemu je ona projektirana i programirana, dakle u širem prostornom mjerilu i socijalno-političkom okviru.

Palača u kojoj je Dioklecijan proveo desetak godina nakon abdikacije, uzima se obično kao reprezentativni arhitektonski izraz careva karaktera. U radu se preispituju uvriježene definicije koje je vide kao amalgam karakteristika rimske imperijalne vile i vojnog kastruma, sa zaključkom da je njena gradnja bila, između ostaloga, motivirana željom da se impresionira okolinu podcrtavanjem vojne nazočnosti i moći. U fokusu rada bila je pak, u prvome redu, analiza mogućih gospodarskih aspekata koji su gradnju Palače, posebno oblikovanje njene sjeverne polovice, mogli motivirati jednako kao i reprezentativni zadaci vezani uz rezidencijalni kvart i skup građevina u njenome najužem središtu. Posebna pozornost daje se gotovo zanemarenom podatku iz *Notitia Dignitatum* (čiji je osnovni tekst nastao vjerojatno oko 408. godine) gdje se spominje *Procurator gynaeicii Iovensis Dalmatiae – Aspalato*. Smatralo se da to ukazuje na funkciju carske tkaonice koja je tek nakon careve smrti mogla biti "upisana" u sjeverni dio Palače. Temeljem analize postojeće arhitektonske i arheološke evidencije rad, nasuprot takvim uvriježenim mišljenjima, iznosi argumente da je Palača – s ginecejom u sjevernoj polutci, s kulturnim središtem i carevim mauzolejom, te s rezidencijalnim kvartom – izvorno predstavljala izuzetno promišljeni plan, u punoj ravnoteži dvorskoga, kultnog i proizvodnog programa, odnosno da se čitava građevina savršeno uklapala u dugački niz tetrahijjskih javnih radova.

Konačno, u završnom poglavlju rada, analiziraju se povijesne okolnosti bizarne priče Amijana Marcelina, čiji su se navodi uzimali samo kao dokaz da je Dioklecijan oktogonalni hram usred splitske građevine podigao kao mjesto svoga trajnog počivališta te da je u njemu stvarno i pokopan. Amijan nam je, dokazuje autor, opisao prvi sudski proces koji se vodio u tom gradu, koji je u to doba bio još uvijek neobična kombinacija imperijalne palače i vojničke tekstilne tvornice, te nam je dao izravan uvid u proces profanacije Dioklecijanovih uspomena u njegovoj palači i početke njene kristijanizacije. x